

KÖVESI László
Az Első Rendőri Kiegészítő Nyugdíjpénztár elődszervezetei

1998-ban megemlékeztünk arról, hogy 100 éve alakult meg első előd-szervezetünk a Fővárosi Rendőrök Nyugdíjpótló és Önszegélyező Egyesülete. A mai visszaemlékezésre az okot saját szervezetünk 10 éves működése adta. Remélem, egyszer majd utódaink a 100 éves évfordulót fogják majd ünnepelni. Hiszen rendőrség mindig lesz.

Az állami szolgálatot végzők körében már az 1700-as években szabályozott formában léteztek Magyarországon a munkaképes kor utáni gondoskodás bizonyos formái. Az uralkodó kegydíjat ítélte meg az erre alkalmas személyeknek. A legszervezettebb formában a katonák ellátását oldották meg. Az agg, vagy enyhébben rokkant katonák az állami, vármegyei hivatalokban, vagy a helyi önkormányzatnál vállalhattak munkát, melyért ellátást és némi anyagi juttatást kaptak. Az erre alkalmatlanok, vagy valamilyen okból ellátatlanok részére invalidus házakat építettek. Ott szinte laktanyai életet éltek és teljes ellátásban részesültek. A társadalom többi területein inkább az azonos helyzetben lévők szolidaritása, illetve az előrevetített gondoskodás vált általánossá. Gondoljunk a céhek, munkások, bányászok önszegélyező szervezeteire, egyleteire.

Az állami köztisztviselők betegsegélyezését és nyugellátását átfogó módon a XX. század elején törvénnyel szabályozták.¹ Kisebbségi változtatásokkal ez a jogszabály volt érvényben a II. világháború végéig. Ezt a szolid mértékű ellátást egészíthették ki a biztosítók. A nehéz helyzetbe került állami alkalmazott, illetve családja teljesebb körű ellátására, anyagilag megalapozottabb segítésére adtak lehetőséget az önszegélyezés különböző formái.

A rendőrség őrszemélyzete körében eleinte ez temetkezési egyletként szerveződött már 1889 óta NACSA Lőrinc rendőr őrmester kezdeményezésére. Indoka az volt, hogy a kevés fizetés nem tette lehetővé a családnak pénz tartalékolását, ezért a temetést anyagilag nem tudták állni. Ugyanakkor az elhunyt rendőr társadalmi megbecsüléséhez méltóan kellett gondoskodni a temetésről és az özvegyről, az árvákról. 1896-tól indult meg a szervezés egy teljesebb körű nyugdíjpótló egyesület létrehozására. 1911. október 1-én alakult meg az őrszemélyzet **Budapesti m. kir. Állami Rendőrök Nyugdíjpótló és Önszegélyező Egyesülete**.²

Budapest székhellyel 1898-ban kezdte meg működését a **Magyar Királyi Fővárosi Állami Rendőrség Tisztikarának Nyugdíjpótló és Önszegélyező Egyesülete**. A kormány 500 Ft-os adománnyal lépett az alapítók közé.³

A budapesti állami detektívtestület megalakításának tízéves jubileuma alkalmából 1895-ben segítő egyletet szándékoztak létrehozni, de megegyezés nem jött létre. Ezért SALY Károly rendőrtanácsos **Detektív Segélyalapot** szervezett. A hét év alatt összegyűlt 1043 koronát átadta a hivatalosan 1902. január 31-i hatállyal megalapított **Detektívtestületi Nyugdíjpótló Egyesületnek**.⁴ Figyelemre méltó adat, hogy a jóváhagyásra felterjesztett alapszabályt a Belügyminisztérium csak 1911. december 23-án küldte vissza.

Ezeknek a testületeknek már a neve is utalt a fő tevékenységre, a viszonylag kisösszegű állami nyugdíj kiegészítését, „pótlását”. Az egy természetes önfejlődés eredménye lett, hogy az egyre gyarapodó pénzalap lehetőséget adott a segélyezés más formáinak kialakulására, bevezetésére. Ilyen volt az özvegyek nyugdíjának kiegészítése, a még aktív szolgálatot ellátók és családjuk anyagi megsegítése.⁵

Mínderre az alapot az adta, hogy egyrészt az egyesületbe önként belépő tagok aktív időszakban havi tagdíjat fizettek. Másrészt az egyesület nem csak kezelte a pénzt, hanem gazdálkodott vele, befektetéseket eszközölt szigorú ellenőrzés mellett.

Az egyesületi tagság megoszlott: voltak alapító, rendes, nyugdíjas, pártoló és tiszteletbeli tagok. A rendes tag az lehetett, aki a rendőrség állományában esküt tett és tényleges szolgálatot teljesít. A tisztikar nyugdíjpótló egyesületében a fogalmazók, a felügyelők, a rendőrorvosok, állatorvosok, a számvevők és a kezelők lehettek tagok. További követelmény volt a 45 év alatti életkor. Ha a jelentkező idősebb volt, csak úgy vették fel tagnak, ha hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolta kifogástalan egészségi állapotát és vállalta, hogy legalább 45 éves koráig visszamenőleg az évi 5 %-os kamattal növelt tagsági díjat befizeti.

Az egyesületek az alábbi szolgáltatásokat nyújtották:

1. nyugállományba helyezés, vagy munkaképtelenné válás esetén nyugdíjpótlék kifizetése;
2. a rendes tag özvegye a nyugdíjpótlék 50 %-át igényelhetette;
3. a vagyon nélkül elhalt tag árvái részére segélyt folyósíthattak;
4. a rendes tag kérhetett pénzkölcsönt rövid lejáratú személyi kölcsön, vagy törlesztéses kölcsön formájában;

5. temetkezési segílyt nyújtottak a rászorultaknak.

Látható, hogy voltak alanyi jogon járó juttatások és voltak, amelyek kérelem, vagy rászorultság alapján voltak kifizethetők. Az anyagi jellegű tevékenységen túl célul tűzték ki az egyesületek a tagok erkölcsi és anyagi érdekeinek elősegítését, a társas szellem erősítését és a szakmai művelődést. Ez azért volt vállalható, mert a rendőrség területén más típusú érdekvédelmi szervezet nem működhetett.

Betekintve az egyesületek működésbe, azt tapasztalhatjuk, hogy demokratikus vonások jellemezték. Az irányítást a közgyűlés, a választmány, a tisztikar és a felügyelő bizottság látta el.

A közgyűlést a rendes tagok összessége alkotta. A minden fontosabb kérdésben itt határoztak. A választmány a tisztikar egyesület esetében 15 rendes és 6 póttagból állt. Ők intézték a folyamatos ügyeket, döntöttek a kérelmek ügyében és végrehajtották a közgyűlés határozatát.

A tisztikart a díszelnők, az elnök, alelnökök, titkár, jegyző, pénztárnok, könyvelő, ellenőr gondnok, ügyész, matematikai szakértő alkották. A díszelnököt miniszteri osztályfőnökök, rendőrfőkapitányok, rendőrfőparancsnokok és helyetteseik köréből kérték fel. A matematikai szakértő tanácsokat adott a biztosítások, kölcsönműveletek és befektetések ügyében.

A felügyelő bizottság feladta napjainkig változatlan. A tisztikar egyesületében 7 rendes és 4 póttagból állt.

Néhány részadatot találtam az őrszemélyzet egyesülete működéséről. Azoknak a tagoknak, akik megalakuláskor – 1911-től – fizették a tagdíjat, halála esetén az özvegy „végkielégítésként” 400 koronát kapott. Akik később léptek be, 250 koronára voltak jogosultak. Azért döntöttek így, mert a pénzalap nem tette lehetővé a havi járulék kifizetését. Az első világháború anyagi veszteségei miatt 1916. október 1-től a várakozások ellenére csökkenteni kellett a jogosultak nyugdíjpótlékát. Az alapító tagok esetében ha 5 évi szolgálattal és 5 éves tagsággal rendelkeztek, évi 120 koronát fizettek ki nyugdíjba helyezésüket követően. Az őrszemélyzetnek volt temetkezési egyesülete is. Az egyesület gondoskodott az eltemetetésről, a sír rendbehozataláról, fennmaradó összeggel az özvegyet és árvákat segítették. Ez a keret 500, később csak 400 koronát, vagy kevesebbet tett ki, a tagok függvényében. Ennek alapját a tagok havi 20 filléres tagdíja adta.⁶

Az első világháború első évében több olyan kezdeményezést tett az egyesület, amely a rendőrök ellátását törekedett javítani: rendőri közétkezdét és ehhez beszerzési csoportot működtettek, házilagos lábbeli javító üzemet létesítettek.⁷

A megalakulást követő években nem kellett nyugdíjpótlékot kifizetni, így jelentős összegű vagyon halmozódott fel. Ezt hadikölcsönre fordították, mely a háború végére elértéktelenedett. 1922-től kezdett az egyesület anyagi helyzete rendeződni. Ezt elősegítette az is, hogy az 1920-ban kiadott Béke almanach eladásából befolyt pénz az egyesület pénztárába került.

A VI/a. sz. rendőri alosztály keretében működött az **Országos Rendőrlegénységi Biztosítási Alap**, az ORBA, melynek rendeltetése volt betegbiztosítási feladatok ellátása.⁸

1923-ban a rendőrség két egyesülete (tisztikar és őrtestület) összeolvadt. Közel 7 000 tagja volt.

1937-ben az egyesületnek már csak rendes tagjai lehettek. Budapesten a VI. kerület Andrássy út 68. sz. alatt működött az irodája. 1943-ban a Magyar Királyi Rendőrség Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete a Budapesti Rendőr-főkapitányság épületében az V. kerület Ferenc József tér 8. sz. alatt a II. emelet 121. sz. helyiségben működött.

Az egyesület működését az 1938-tól belügyminiszteri engedély tette lehetővé.⁹ A felügyeletet a Magyar Királyi Belügyminisztérium látta el.

Az egyesület 40 éves fennállásáról megemlékező 1939. évi tisztújító közgyűlésen megválasztott vezetőség tagjait egy tablóról leolvashatjuk. Sajnos más iratot – néhány belépést igazoló díszoklevél, igazolvány kivételével – nem találtam.

Egy 1941-es adat szerint a havi tagsági díj az életkortól függően progresszív volt: 21–24 éves korig = 4 pengő, 25–29 éves korig = 5 pengő, 30–34 éves korig = 6 pengő, 35–39 éves korig = 7 pengő, 40–44 éves korig = 8 pengő, 45–49 éves korig = 9 pengő, 50 évtől = 10 pengő.

Jegyzetek:

¹ 1912/LXV. tc.

² *Béke almanach*:91. p.

³ VÉCSEY: 34. p.

⁴ VÉCSEY: op. cit.

⁵ Az kétségtelen ugyan, hogy az egyesületek az önszervezés elvén működtek és a nyugdíjasaik számára támogatást biztosítottak. Az azonban tárgyi tévedés, hogy az állami nyugdíj kis összegű lett volna. Az állami alkalmazottak ellátásának az alapelve ugyanis az volt, hogy az állam köteles foglalkoztatottai számára a társadalmi állásukhoz méltó életvitelhez szükséges feltételeket biztosítani. Ezen alapelve ugyanúgy vonatkozott a nyugdíjasokra, mint az aktívakra. 35 éves szolgálati idővel nyugdíjba vonulók fizetésük 100 %-át kapták nyugdíjként és lakbértámogatást is kaptak, amely a lakbér teljes összegét fedezte.

te. Az állami alkalmazott nyugdíjba vonulásával nem került kedvezőtlenebb anyagi helyzetbe, mint aktív korában. Ez alól csak abban az esetben volt kivétel, ha a 35 éves maximum szolgálati idejénél korábban ment nyugdíjba. A nyugdíj kiszámítás ugyanis – a fegyveres testületek tagjainál – úgy történt, hogy az első öt év után – a melyet 10 évnek ismertek el – fizetésének 40 %-ára volt jogosult az állami alkalmazott. Ezt követően minden leszolgált év után 2 %-kal nőtt a nyugdíja. Ily módon 35 éves szolgálati idővel, fizetése 100 %-val mehetett nyugdíjba. Ennél tovább viszont senki sem maradhatott nyugdíjnövelő hatású jogviszonyban. (a szerk.)

PARÁDI: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. ; PARÁDI: *Die Verhältnisse des Personalstands bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie*. ; PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.

⁶ *Béke almanach.*: op. cit.

⁷ Loc. cit.

⁸ 171 043/1938. BM. r.

⁹ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK

PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. — PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris.

PARÁDI: *Die Verhältnisse des Personalstands bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie*. — PARÁDI József: *Die Verhältnisse des Personalstands bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie*. [Humán viszonyok a Magyar Királyi Csendőrségnél.] Berlin, 2008, Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege Berlin, 19 p. /Beiträge aus dem Fachbereich 3 der Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege Berlin, 68./ A tanulmány korábbi változata 2008. V. 28.-án Berlinben hangzott el az Európai Unió ERASMUS-oktatási programjának a keretében megvalósított professzori mobilitás során a Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege Berlin BA képzés keretében tanuló hallgatói számára. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

TANULMÁNYOK

PARÁDI: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. — PARÁDI József: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. *RTF. Főiskolai Figyelő Plusz*, IV. évf. (1993) 1. sz. 130–136. p.

PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 57–87. p. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11–12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

DOKUMENTUMGYŰJTEMÉNY

VÉCSEY — VÉCSEY Leo (szerk.): *A 40 éves Budapesti Detektívtestület jubileumi albuma 1886-1926*. Budapest, 1927, Magyar Királyi Államrendőrség Detektívtestülete Nyugdíjpótló és Önszegélyező Egyesülete.

LEXIKON

Béke almanach. — *Béke almanach*. Budapest, 1920. Állami Rendőrök Nyugdíjpótló és Önszegélyező Egylete.

JOGSZABÁLYOK

1912/LXV. tc. — 1912/LXV. tc. az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

171 043/1938. BM. r. — 171 043/1938. BM. r. a Magyar Királyi Rendőrség Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete tárgyában.